

Ressenya: *El Ejército de la Paz. Ingenieros de caminos en la instauración del liberalismo en España (1833-1868)* de Marc Ferri Ramírez (Publicacions de la Universitat de València, 2015)

Des de l'arribada de les tropes de la República Romana a la Península Ibèrica als darrers anys del segle III a.C. el món militar i el món de l'enginyeria civil han estat íntimament relacionats. L'expansió del domini territorial romà anava lligat a la seua rereguarda de la construcció d'un seguici d'infraestructures públiques, destacant les famoses *vies* i els indispensables aqüeductes, que consolidaven el seu domini sobre el territori així com teixien una gran xarxa de comunicació i de mercaderies que, junt amb allò els fruits de les victòries militars, constituïen els glòbuls rojos que transportaven l'oxigen que alimentava tot l'organisme estatal romà. Aquesta intrínseca relació va sobreviure als tràngols de la decadència de l'Imperi i als posteriors "temps foscos", per revifar bastament a l'inici de l'Edat Moderna, com un dels fruits madurs del Renaixement i de la mà dels nous exèrcits al servei de les grans monarquies. I és al crepuscle d'aquesta època, amb els nous canvis modernitzadors i racionalistes introduïts per la Il·lustració a la nova monarquia borbònica, on hem de situar la gènesi de l'obra historiogràfica que centra la present ressenya.

El llibre "*El Ejército de la Paz. Ingenieros de caminos en la instauración del liberalismo en España (1833-1868)*" del doctor en Història Contemporània Marc Ferri Ramírez (Quartell, 1972), publicat pel servei de Publicacions de la Universitat de València, és fruit d'una ampliació especialitzada de la tesi doctoral d'aquest morvedrí centrada en el paper del cos funcionarial estatal dels enginyers civils en l'expansió i consolidació de les obres públiques viscuda en el

segon terç del segle XIX al caliu del nou Estat Lliberal i del regnat d'Isabel II de Borbó.

Així, l'autor ens mostra els seus orígens primigenis sobre la base dels cossos d'enginyeria militars borbònics amerats d'idees il·lustrades arribades des de França ja sota el regnat de Felip V, els inicis de les primeres xarxes radials i el naixement de les acadèmies tècniques d'arquitectura lligades al món militar, fins donar llum l'any 1799 al "*Cuerpo de Ingenieros de Caminos y Canales*", el precedent més immediat del seu homònim isabelí, de trajectòria erràtica en concordança amb les convulsions de les primeres dècades del segle XIX. Com als esmentats temps dels romans, les noves carreteres i embassaments, recordant les antigues vies i aqüeductes, venien a monopolitzar en gran part l'acció d'aquestes corporacions i pràcticament continuaran sense trobar rival fins l'arribada del ferrocarril ja ben avançat el segle XIX.

L'arribada definitiva de l'Estat lliberal el 1834 permetrà la reconstitució del "*Cuerpo de Caminos*", una més de les víctimes de les porgues i depuracions absolutistes de Ferran VII, doncs els enginyers civils no van ser aliens a la mobilització del Trienni Lliberal (1820-1823) i a la primera instauració del liberalisme al Regne d'Espanya. Així s'inicià un període fecund en el desenvolupament de les obres públiques dirigides per aquesta entitat estatal, amb el seu punt àlgid en inversió sota la direcció del govern unionista d'O'Donnell (1859-1863), però no sols en el camp merament professional, sinó també en el polític, un dels punts més significatius estudiats al llibre. En un sistema censatari com l'existent aleshores l'extracció social d'aquest cost tècnic elitista i meritocràtic es conjuntava perfectament, al ésser molt majoritàriament d'origen burgés i/o terratinents. El marc del liberalisme polític va permetre a destacats membres del cos d'enginyers accedir al joc del parlamentarisme, tant a l'oposició o a l'executiu, arrelats als diferents partits existents i implicats en les seues conjures, i aportant lideratges tant importants com la figura de Práxedes Mateo Sagasta.

Un llibre complet i amb la densitat adequada i requerida per la temàtica tractada, certament dirigit a un públic especialitzat o mínimament familiaritzat

amb el període. Obra que ens serveix per entendre un procés tan complex com és la configuració intra-territorial per mitjà de l'evolució de la seua xarxa viària paral·lelament al desenvolupament de l'edat lliberal contemporani així com poder apreciar els orígens i desenvolupament d'una problemàtica d'especial actualitat com és el centralisme en la configuració de la xarxa de transport de mercaderies i persones. Tendència política, tot s'ha de dir, encara predominant entre l'actual elit política de la capital del regne i convertida en cavall de batalla a derrotar per la perifèria mediterrània.